

**Területszervezés és területfejlesztés
a kisvárosok szemszögéből**
**Szabó Tamás, Gyergyák Ferenc (szerk.) (2024): A magyar kisvárosok
politikai, igazgatási és fejlesztési dimenziói (tanulmánykötet)**
**(Homo Oecologicus Alapítvány – Települési Önkormányzatok
Országos Szövetsége, Budapest, p. 292)**

MOLNÁR ERNŐ

MOLNÁR Ernő: egyetemi docens, Debreceni Egyetem, Természettudományi és Technológiai Kar, Földtudományi Intézet, Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék; 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.; molnar.erno@science.unideb.hu; <https://orcid.org/0000-0001-8157-4222>

Ernő MOLNÁR: associate professor, Department of Social Geography and Regional Development, Institute of Earth Sciences, Faculty of Science and Technology, University of Debrecen; Egyetem tér 1., H-4032 Debrecen, Hungary; molnar.erno@science.unideb.hu; <https://orcid.org/0000-0001-8157-4222>

A kisváros talán a magyarországi településhálózat legizgalmasabb eleme. Attól függően, hogy miként definiáljuk, a hazai népességnek akár 30-35%-a is e településtípushoz köthető: valójában többen élnek kisvárosokban, mint a fővárosban vagy a nagy- és középvárosaink összességében, és nagyjából annyian, mint a legkisebb törpefalvaktól az óriásfalvakig a teljes faluállományban. A kisvárosok csoportja ugyanakkor messze nem homogén: *színes világuk* jól tükrözi a hazai településállomány szerkezeti sajátosságait, szervezési és fejlesztési kihívásait. Egyrészt, a funkcionális és formális városok közötti különbségek, kisvárosaink egy részének megkérdőjelezhető urbanizáltsága a „kicsit kicsi, kicsit savanyú magyar narancs” problémáját idézi. Másrészt, a kisvárosok földrajzi helyzete eltérő: egy részük Budapest és a nagyobb városok agglomeráló térségeihez kötődik, míg mások a vidéki terek központjaiként, az ottani perspektívák meghatározóiként jelennek meg. Ez nemcsak a településhálózatban betöltendő szerepüket illetően jelent különbségeket, de más-más típusú kihívásokat és lehetőségeket is tartogat az egyes települések számára. Harmadrészt, a vidéki kisvárosok magukban hordozzák azt a kettőséget, ami a szabályos vonzáskörzetek (térségszervező szerepek) kialakítására alkalmas régiók (Dunántúl, Észak-Magyarország) és a markáns vonzáskörzetek szervezésére kevésbé alkalmas, „magyar város” örökségét hordozó Alföld között fennáll. Bár a 20. századi településpolitika a tanyaközségek kialakításával és a mezővárosok differenciálásával az ország településhálózatának homogenizációjára törekedett, e különbségek részben ma is fennállnak, és mind a szolgáltatásszervezés, mind a terület- és településfejlesztés szempontjából eltérő megközelítéseket tesznek szükségessé. Negyedrészt, kisvárosaink jelentős ré-

sze sajátos helyi identitással rendelkező mikrovilág is, ahol a lokálpatriotizmus mozgósító ereje a helyi közösség önszervező képességének fontos alapja (lehet). Ez a többrétű differenciáltság a céljaikban és eszközeikben is helyi adottságokhoz igazított „place-based” fejlesztéspolitikák indokoltságát húzza alá. Megérteni a kisvárosok helyzetét és működő megoldásokat találni a problémáikra azt jelenti, hogy életképes válaszokat tudunk adni a hazai területi kihívások egy jelentős részére.

A fentiek tükrében nem meglepő, hogy – Európa egészéhez hasonlóan – Magyarországon is a kisvárosokkal kapcsolatos publikációk öröndetes gyarapodásának vagyunk tanúi. E trendbe illeszkedik a bemutatandó könyv is, melynek célja, hogy a *kisvárosok szemszögéből* értékelje a 2010. évi kormányváltás óta eltelt időszak *közpolitikai és közigazgatási történéseit*, valamint jelenségeit. Különleges értéke, hogy gyakorlati közigazgatási, illetve önkormányzati igazgatási tapasztalatokkal rendelkező, egyúttal a felsőoktatás világában is otthonosan mozgó szerzők írták. Egy több könyvből álló sorozat része, melyet a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége és a Homo Oeconomicus Alapítvány jegyez: a kiadók a nagyvárosok és a községek helyzetének bemutatása után vállalkoztak a kisvárosok problematikájának körüljárására, részben azzal a céllal, hogy a Modern Városok Programja és a Magyar Falu Program mellett ráirányítsák a figyelmet a két kiemelt települési célcsoport közé eső kisvárosok helyzetére. A szerkesztők már a bevezetésben felhívják a figyelmet három, a kisvárosokkal kapcsolatos, területszervezést és feladatellátást érintő dilemmára, melyek a későbbiekben többször felbukkannak az elemzésekben. Egyrészt, a hazai településállományban elválik egymástól a funkcionális és a közjogi városkategória, illetve elmosódnak a határok egyes közjogi városok és nagyközségek/községek között. Másrészt, jogi kategóriaként létezik ugyan a járásszékhely város, azonban pontos szerepe a differenciált hatáskörtelepítés törvényben biztosított lehetősége ellenére sincs tisztázva. Harmadrészt, a 2010-es évek reformjai helyi-térégi szinten a kiterjedtebb államigazgatási, szűkebb önkormányzati feladatellátási modell irányába mutatnak, és kérdés, hogy a jövő a további központosításról vagy a decentralizációról szól-e inkább. A könyv alap gondolatát jól tükrözi *Schmidt Jenő* TÖOSZ-elnök előszava, aki a területszervezés és területfejlesztés szoros kapcsolatára hívja fel a figyelmet. Ezért is ad aktualitást a kötetnek a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium közelmúltban történt felállítása, mely nevében is hordozza a két szféra kapcsolódását. A mű alapját négy nagyobb ívű tanulmány adja, melyet a szerzők részletes bemutatása, a védnök kisvárosok többé-kevésbé egységes szerkezetben megvalósuló jellemzése, illetve egy terjedelmes, ábrákat és táblázatokat tartalmazó melléklet követ.

Az első tanulmányban *Zongor Gábor* ad vázlatos áttekintést a *magyarországi városállományról és a kisvárosok fejlődéséről* (Zongor 2024). Jogi alapokon álló megközelítésében kisvárosnak számít a fővároson és a 25 megyei jogú városon kívül minden más városi jogállású település: ez szélesebb körű értelmezésnek számít, mint akár a népességszám-küszöbértékekhez, akár a központi funkciók kritikus töme-

géhez kötött kísérletek. A városokra az önkormányzatiság alapjaiként tekint, melyekre már a történelmi múltban is jellemző volt az önszervező képesség, a térségi szerep és kisugárzás, illetve az, hogy szellemi centrumként a progresszió bázisainak számítottak. Két fejezetben tekinti át a magyarországi városhálózat 1945–1990 közötti és 1990 utáni fejlődését. Értékelése szerint a második világháború utáni várossá nyilvánítások több hullámban és különböző szempontok figyelembevételével valósultak meg; idővel elmozdulás figyelhető meg a gazdaság fejlesztése (iparosítás) felől a komplexebb megközelítések, a térségi feladatellátás biztosítása és a városhiányos térségek lefedése irányába. A szerző rámutat a területszervezés és a területfejlesztés kapcsolatára azzal, hogy hangsúlyozza: az 1980-as évek felgyorsult várossá nyilvánítási folyamata háttérben nemcsak a korábbi szélsőséges forráskoncentráció, a városok privilegizált helyzetének oldódása figyelhető meg, hanem a közigazgatás átalakítása, a járásokat felváltó városkörnyéki igazgatás bevezetése is. Utóbbi ugyanis számos városi jogú nagyközség (térségi igazgatási központ) létrejöttét eredményezte, melyek a későbbiekben előléptek városokká. Az 1990. évi önkormányzati törvény nemcsak a települések autonómiáját erősítette és a településállományon belüli korábbi alá-fölérendeltségi viszonyokat szüntette meg, hanem tágabb teret nyitott a várossá nyilvánítások számára is. A városok száma jelentősen növekedett, ami összefüggésben volt a címre pályázók sokaságával, illetve a kezdeményezések magas sikerrátájával: 2000–2021 között a várossá nyilvánítási pályázatok 60%-a célba ért – igaz, egyes települések többször is próbálkoztak. Fontos eleme volt a megengedőbb szabályozásnak, hogy a területszervezési eljárásról szóló 1999. évi XLI. törvény elfogadása előtt, és annak a 2011. évi önkormányzati törvény nyomán bekövetkező hatályvesztése után már nemcsak nagyközségek, hanem községek is kezdeményezhették a várossá nyilvánításukat. 2015-től kormányrendelet szintjén visszatértek ugyanakkor a „tanácsrendszer időszakát idéző” keményebb feltételek, melynek eredményeként a várossá nyilvánítások gyakorlatilag leálltak. Külön fejezetben értekezik a szerző a városok típusairól, melynek keretében nemcsak a jogi értelemben definiált megyei jogú városokat, járásszékhely városokat és „jelző nélküli” városokat különbözteti meg, de utal a tudományos várostipizálás egyes településkategóriáira (pl. alig-városok, ceremóniális városok), valamint egyéb, a köznapi használatban megjelenő típusokra (pl. iskolavárosok, fürdővárosok, történelmi városok) is. Elemzi továbbá a kisvárosi önkormányzatok politikai összetételét és érdekképviseletét, külön kitekintve a releváns települési érdekszövetségekre. A magyar városok jövőjéről szóló záró eszme-futtatásában – Somlyódyne Pfeil Edit, illetve Szirmai Viktória és Fábian Attila gondolataiból is merítve – a városfejlesztést alulról szervezett, részvételi alapú, helyi érdekeken és konszenzuson alapuló, belső és külső erőforrások harmóniájára épülő, helyi specifikumokhoz igazított, tudományosan megalapozott, többféle módszerrel támogatott, valamint térségi kihatásokkal rendelkező folyamatként írja le. A „kisvárosi magnak” jelentős szerepet tulajdonít a hazai önkormányzatiság jövőjében. Egyúttal hangsúlyozza, hogy

bizonyos mértékű decentralizáció feltétlenül szükséges a policentrikus térstruktúrához: ezzel visszatér a városi öngazgatás korábban már taglalt eszméjéhez.

Gyergyák Ferenc írása a kisvárosok önkormányzati és államigazgatási pozícióira fókuszál (Gyergyák 2024). Kiemeli, hogy a helyi önkormányzatok törvényben rögzített önkormányzati és államigazgatási feladatai mellett e településeken államigazgatási szervek által ellátott államigazgatási feladatok is megjelennek. A helyi önkormányzatok ugyanakkor – szemben az államigazgatási szervekkel – kettős legitimitással bírnak, hiszen nemcsak állami elismertségen alapuló jogaik vannak, de képviselőiket a helyi lakosok is megválasztják. A településszerkezetről és a városok szerepéről szóló fejezetében kiemeli, hogy a fejlett demokráciákban integrált vagy fragmentált települési önkormányzati rendszer jellemző. Utóbbi esetben kétféle típusú társulás keretében igyekeznek orvosolni a szétaprózottságból fakadó hátrányokat: a nagyvárosok körül városkörnyéki önkormányzatokkal, a vidéki térségekben pedig önkormányzati társulásokkal. Hangsúlyozza, hogy a magyarországi fragmentált települési önkormányzati rendszer is szükségessé teszi a szétaprózottságból fakadó problémák korrekcióját. Az utóbbi évek történései kapcsán kiemeli, hogy a járások visszaállítása egyrészt a rendszerváltás után kialakult fragmentált települési önkormányzati rendszer hiányosságait, elsősorban a korábbi egységes szakigazgatási rendszer szétesését, a helyi szinten gyakran hiányzó szaktudás pótlását igyekszik orvosolni, másrészt kísérletet tesz az államigazgatási és önkormányzati feladatok szétválasztására, az államigazgatási hatósági ügyek központosítására. A régi-új területi alsó-középszintet képviselő járások földrajzi lehatárolása a szolgáltatások hozzáférhetősége, a méretgazdaságosság, valamint a hatósági ügyekre szánt idő és költségek csökkentése érdekében történt, azonban sem a járási hivatalok, sem az illetékességi területeik nem lettek egységesek. A szerző külön fejezetekben foglalkozik a kisvárosokkal és a járásszékhely kisvárosokkal. Kiemeli, hogy a kisvárosi önkormányzatok feladatai, illetve közigazgatási hatáskörei mind a községektől, mind a megyei jogú városoktól eltérnek, miközben a járásszékhely kisvárosok és az egyéb kisvárosok közötti különbségek nem az önkormányzatok, hanem a járási hivatalok szintjén jelentkeznek. Másrészt, a de jure kisvárosok, de facto nagyközségek és a de facto kisvárosok, de jure nagyközségek között bizonyos feladatok ellátásában akár az utóbbiak javára is lehetnek különbségek. A járásszékhelyek köre sem egységes, hiszen a kisvárosok mellett számos közép- és nagyváros is akad köztük, a helyben elérhető közszolgáltatások száma pedig erősen függ a járásszékhelyek nagyságától. A gyenge járásszékhelyek alapvető szerepet játszanak egyes térségek perifériára szorulásában, ezért hangsúlyozza a szerző a munkahelyek és a közszolgáltatások széleskörű elérhetőségét biztosító, intenzív térkapcsolatokkal rendelkező „erős városmagok” fontosságát. A közigazgatás területi reformjával kapcsolatban kiemeli, hogy a járásszékhely város önkormányzatának funkciója elvben több, mint egy városé, és kevesebb, mint egy megyei jogú városé, de az önkormányzati törvény adós maradt e többletfeladatok és -hatáskörök meghatá-

rozásával. A szerző a járásszékhelyek megerősítése mellett érvel: véleménye szerint a járás számos feladat ellátásának optimális kerete lehetne, de el lehetne gondolkodni a számuk csökkentésén, valamint felül kellene vizsgálni a járási hivatalok és a települési önkormányzatok közötti feladatmegosztást. A járásszékhelyek önkormányzatainak járásaik egészére kiterjedően kellene közszolgáltatási feladatokat ellátniuk, továbbá a járási települések között koordináló-integráló szerepet is betölthetnének. Ezzel a helyi szint akár kiegészíthetné vagy átvehetné a megyei önkormányzatok területfejlesztési feladatait. A járásszékhelyek önkormányzatának középpontba helyezését elsősorban az intézmény – tanulmány bevezetőjében említett – kettős legitimitációja indokolná. Ily módon vidéki térségeink a járásszékhely városok köré szerveződhetnének, melynek megvalósítása azonban a központi kormányzat támogatását is igényelné.

Szabó Tamás munkája a kis- és középvárosok formalizált, ún. társulásos együttműködéseinek vizsgálatát helyezi a középpontba, melyet három időszakra (1990 előtti, 1990–2012 közötti és 2012 utáni évek) bontva tárgyal (Szabó 2024). A bevezető részben különbséget tesz horizontális és vertikális önkormányzati koordinációk között. Előbbi a települési önkormányzatok közötti formális és informális, eseti vagy állandó együttműködések, illetve tágabb értelemben a hazai és külföldi testvértelepülési együttműködések, a külső szervezeti keretekben (pl. egyesület, alapítvány) zajló kooperációkat, a pályázati céllal kialakított konzorciumokat és a nehezen vizsgálható informális kapcsolatokat foglalja magába. Utóbbi a területi szintű megyei önkormányzatok és a területükön található települési önkormányzatok közötti formális és informális kooperációkat öleli fel. Értékelése szerint 1990 előtt a közös tanácsok és a városkörnyéki igazgatási rendszer képviselték a városok településközi együttműködéseit. Míg a települési tanácsok összevonása a mezőgazdasági üzemek egyesítéséhez igyekezett hatékony igazgatási háttérrel biztosítani, és elsősorban községek közötti koordinációt jelentett, addig a városkörnyéki igazgatási modellben a városok integratív térségi funkciója tükröződött. Utóbbi a hatósági ügyintézés területére koncentrált: a központi település tanácsi szerveit ruházták fel a térségi igazgatási funkciók gyakorlásával. E rendszer változatos kapcsolatokat tett lehetővé város és község között, területi-funkcionális értelemben a későbbi többcélú kistérségi társulásokhoz hasonlítható, ugyanakkor figyelemre méltó különbségeket mutatott az aprófalvas és az alföldi jellegű településhálózattal jellemezhető régiókban. A szerző kiemeli, hogy 1990 után az önkormányzati törvény lebontotta a korábbi kötelező településközi intézményi kooperációkat, de lehetőséget teremtett önkéntes társulások alapítására. Különböző kooperációk születtek: körjegyzőségek, hatósági igazgatási társulások, intézményfenntartó társulások, területfejlesztési célú együttműködések, illetve önkormányzati közös tulajdonú közszolgáltató gazdasági társaságok. A többcélú kistérségi társulások jelentették e folyamat betetőzését: ezek alig néhány év alatt lefedték az egész ország területét és többnyire szervezetükbe integrálták a már működő társulásokat is. A különböző önkéntes társulások kiala-

kítását a kormányzat anyagi ösztönzőkkel támogatta. A szerző hangsúlyozza, hogy ezekben a társulásokban a városi jogállású települések szerepe egyrészt valós térségi és települési pozícióik, másrészt együttműködési hajlandóságuk függvényében alakult. 2012 után az önkéntes alapon működő körjegyzőségek helyett kötelező társulásként közös önkormányzati hivatalok jöttek létre, miközben a módosított önkormányzati törvény közvetett módon a korábbi többcélú társulások megszüntetése, a kistérségi munkaszervezetek felszámolása irányába orientálta a településeket. Továbbra is léteznek azonban önkéntes társulások is, melyek közül az önkormányzatok közötti közszolgáltatási szerződések, a közös intézményfenntartás, az általában csupán néhány településre kiterjedő mikrotársulás, a sok esetben módosult feladatellátást megvalósító többcélú kistérségi társulás, továbbá a pályázati, konzorciumi együttműködések említhetők. Míg a közös önkormányzati hivatalokra szigorú szabályok vonatkoznak, az önkéntes társulások száma és összetétele évről évre változhat. A közös önkormányzati hivatalok a településhálózat sajátosságaiból adódóan az Alföldön kevesebb települést fognak össze és nagyobb arányban tartalmaznak városokat. Az önkéntes társulások ugyanakkor gyakoribbak az aprófalvas vármegyékben. Az írás végén a szerző öt pontban foglalja össze a városok jövőbeli térségi szerepkörét. A népességfogyás miatt a közös önkormányzati hivatalokba integrált települések számának bővülését várja, de a törvényi lehetőségek ellenére nem tartja valószínűnek, hogy a közös önkormányzati hivatalok mellett újabb kötelező önkormányzati társulásos jogintézmény szülessen. Az önkormányzatok feladatellátásának további térvesztését és a városok nagyjából változatlan számát vizionálja. Javaslatára szerint a differenciált hatáskörtelepítés koncepcióját össze kellene kötni az ágazati közfeladatellátásokat érintő joganyagokkal és az önkormányzati törvény társulásokról szóló passzusaiival: ez a lépés segíthetne tisztázni a kis- és középvárosok területszervezési funkcióit.

Végül, *Szegvári Péter* a *kisvárosok fejlesztéspolitikai lehetőségeivel* foglalkozik a 2011. évi államszervezési reform óta eltelt időszakra fókuszáltan és a jelenleg formálódó új területpolitika kontextusában (Szegvári 2024). Kiemeli, hogy a kisvárosok fejlesztési stratégiái a települési versenyképességre és a népességmegtartó képességre fókuszálnak. Az előbbi elsősorban helyi gazdaságfejlesztést jelent, mely hardver (munkaerő, tőke, terület, infrastruktúra), szoftver (életminőség, üzleti környezet, tudáskészlet) és orgware (helyi szervezés, kormányzás minősége) tényezőkből áll össze. Hangsúlyozza, hogy az eredményes gazdaságfejlesztéshez szükséges tényezők kritikus tömege a kisvárosokban térségi alapon teremthető meg, ami felértékeli a hálózatosodás és a várostérségi együttműködések fontosságát. Ugyanakkor, a városfejlesztési politikák térségi kisugárzásához – a helyi szándékon túl – decentralizált területpolitikára is szükség lenne, mely kezelni képes a városok egymás közötti kapcsolatait és a város-vidék viszonyrendszert. Ehhez képest a hagyományos középszintű központok térszervező funkciója gyengült: a centralizáció nyomán a helyi szereplőknek nincsenek kompetenciáik

a helyi fejlesztési folyamatok autonóm formálására, hiányoznak a horizontális kooperációk, illetve a város és vidék integrált kezelése. A hazai tapasztalatok azt mutatják, hogy a kistelepülések fejlesztési potenciálját elsősorban nem a népességszám, hanem a jogállás és a földrajzi fekvés határozza meg. A városi lét részét képező intézmények ugyanis komplexebb lehetőségeket kínálnak, míg az azonos jogállású települések esetében nagyobb fejlesztési potenciál mutatkozik a nagyvárosi településegységekben és a turisztikai térségekben. A határ menti kisvárosok számára a határon átnyúló együttműködések európai és hazai támogatása tartogat további lehetőségeket. A szerző a stratégiai tervezésről és programozásról szóló fejezetben bemutatja a településterv újonnan bevezetett fogalmát, illetve kiemeli a vertikális és horizontális partnerségeken alapuló részvételi tervezés fontosságát, mely a városok térségi szerepköre nyomán a szomszédos települési önkormányzatok bevonását is indokolttá teszi. Áttekinti a városfejlesztés pénzügyi feltételeit és rámutat a saját források korlátosságára: a kisvárosok a legtöbb esetben a központi költségvetés köldökszinórján lógnak, miközben a nagyobb léptékű beruházásokat preferáló EU-s és hazai forrásfelhasználás inkább a nagyvárosoknak kedvez. Kiemeli a térségi összefogás és a többszektörű együttműködések fontosságát, de hangsúlyozza, hogy a várostérségi kormányzás nemzetközi szinten is inkább a metropoliszok kapcsán kap figyelmet. Megállapítja, hogy a várostérségi kormányzás négyféle típusa (informális/laza koordinációs intézmények, önkormányzati társulások intézmények, magasabb szintű hatóságok, speciális jogállású „metropolisz városok”) közül a magyarországi kisvárosok esetében elsősorban a központi kormányzat jogi és anyagi ösztönzőivel befolyásolt társulások vannak jelen. A magasabb szintű kormányzati megoldások bevezetése törvényi szabályozást igényelne: kérdés például, hogy a területfejlesztési törvényben nevesített együttműködő várostérségek milyen intézményi keretek között működhetnek a jövőben. Az önkormányzatok fejlesztési potenciálját nagyban befolyásolják az adminisztratív kapacitások, melyek külső szakértők alkalmazásával, a megyei önkormányzatok támogatásával és a tervezett Területfejlesztési Szolgálat révén kiegészíthetők. Hangsúlyozza, hogy a különböző adottságú térségekben a közszolgáltatás-szervezés és a területfejlesztés terén is a kisvárosok számára eltérő szerepeket biztosító, a sajátos területi igényekre reagáló várostérségi fejlesztési programokra van szükség: együtt kezelendő funkcionális város- és városhálózati térségek differenciált rendszere alakítandó ki, melyben a kisvárosok alsófokú gravitációs pontokként értelmezhetők. Zárógondolatában kiemeli, hogy a hazai önkormányzatok inkább támaszkodnak a helyi innovátorokra, mint más jó gyakorlatainak átvételére: ezen változtathat a TÖOSZ jó gyakorlatok továbbadását célzó programja, de növelhetik a kisvárosok társadalmi innovációs potenciálját a testvérvárosi kapcsolatok és a nemzetközi szervezetekben való részvétel is.

A kötet írásai körvonalazzák a területszervezés és területfejlesztés kisvárosokkal kapcsolatos alapkérdéseit, és egyúttal az olvasót is a *problémák továbbgondolására* sarkallják. Egyrészt kérdés, hogy a kisvárosok köré szerveződő térségek a jövőben

milyen feladatok ellátásának jelenthetik a kereteit. A helyi iparüzési adó közelmúltban bejelentett reformjának apropóján (is) felvetődik például lehetőségként a járássok esetleges területfejlesztési szerepe. Másrészt kérdés, hogy a térségi szintű feladatellátás milyen intézményi konstrukciókban valósul meg: kötődhet ugyanis a központi hatalmat képviselő dekoncentrált járási intézményekhez, illetve az alulról is legitimált, decentralizációt megtestesítő települési önkormányzatokhoz. Tekintettel arra, hogy a többközpontúság nemcsak a kritikus tömegek, hanem a helyben hozott döntések terén is kiegyensúlyozottabb erőviszonyokat feltételez, a policentrikus városhálózat koncepciója – a kisvárosokon túlmutatóan is – az utóbbiak megerősítését tenné szükségessé. Harmadrészt, továbbra is kihívás a térben differenciált területszervezés. Az eddigi rendszerek mindegyike adós maradt azzal, hogy egyszerre találjon működőképes megoldást a szabályosabb kisvárosi vonzáskörzetek (ezen belül különösen a számos tekintetben problematikus aprófalvas térségek) és a gyakori mellérendeltségi viszonyokkal jellemezhető alföldi településhálózat helyzetére. A vidéki kisvárosok szempontjából ugyanis – e recenzió írója szerint – az alapvető kérdés az, hogy létrehozható-e olyan területszervezési keretrendszer, amely képes hozzájárulni a szűkös helyi erőforrások bővítéséhez, illetve segít a kisvárosi léttel összefüggő hátrányok (kritikus tömegek hiánya, helyi környezet minőségi elemeinek gyengesége) kompenzálásában. Ez tudná ugyanis támogatni az agglomerálódó térségeken kívül fekvő kisvárosokban tapasztalható társadalmi erózió és funkcióvesztés lefékezését, esetleg megállítását. Mindezek fényében ajánlom a kötetet mindenkinek, aki érdeklődik a területszervezés és a területfejlesztés kérdései iránt.

Irodalom

- Gyergyák F. (2024): A magyarországi kisvárosok önkormányzati és államigazgatási pozíciói – kisvárosok, mint önálló és közös önkormányzati hivatali székhelyek, a kisvárosok és a járásszékhely városok közigazgatási szerepe. In: Szabó T., Gyergyák F. (szerk.): *A magyar kisvárosok politikai, igazgatási és fejlesztési dimenziói (tanulmánykötet)*. Homo Oecologicus Alapítvány – Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége, Budapest, 75–120.
- Szabó T. (2024): A magyarországi kis- és középvárosok szerepe az önkormányzati társulásokban. In: Szabó T., Gyergyák F. (szerk.): *A magyar kisvárosok politikai, igazgatási és fejlesztési dimenziói (tanulmánykötet)*. Homo Oecologicus Alapítvány – Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége, Budapest, 121–163.
- Szegvári P. (2024): A magyarországi kisvárosok fejlesztéspolitikai pozíciói és lehetőségei. In: Szabó T., Gyergyák F. (szerk.): *A magyar kisvárosok politikai, igazgatási és fejlesztési dimenziói (tanulmánykötet)*. Homo Oecologicus Alapítvány – Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége, Budapest, 164–191.
- Zongor G. (2024): A magyar városokról. In: Szabó T., Gyergyák F. (szerk.): *A magyar kisvárosok politikai, igazgatási és fejlesztési dimenziói (tanulmánykötet)*. Homo Oecologicus Alapítvány – Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége, Budapest, 19–74.